

A PALÁSTHYAK

2018. május Megjelenik minden év májusában 18. szám

MOTTÓ

Csak az várhat tiszteletet a jövő nemzedékétől, aki a múlt örökségével együtt kegyelettel őrzi ősei és szülőföldje emlékét, mert a múlt ismerete nélkül nincs jövő! Kell az emlékezés, mert csak azok halnak meg igazán vagy merülnek feledésbe, akikről, vagy amiről az élők megfeledkeznek! Örök feladatunk, hogy fenntartsuk nemzetünkben,

lakóhelyünkön, családjunkban a múlt iránti tisztelet érzését! Nagyon fontos még, hogy a múlt épített örökségét, elődeink munkájának a gyümölcsét minden nemzedéknek hűen meg kell őrizni és utódaira hagyni!

*(Dr. Asztalos István gondolatai a
A Podmaniczkyak és Aszód című könyvből.
Vörösmarty Társaság, 2017, Székesfehérvár)*

*Antall Gizella visszaemlékezései c. könyvből idézünk egy részletet,
az 1945 évi Palást községet érintő eseményekből. Varsányi Viola szíves közlése.*

A SZÖRNYŰSÉGEK EGYRE FOKOZÓDNAK

1945 tavaszán magyar lakosságot összeírják. Kitelepítési listákat összeállítják. Kétféle lista készül. Fekete és fehér lista.

A fekete listán szereplőket 50 kilós csomaggal akarják kiszuppolni az országból. Fehér listások magukkal vihették minden ingóságukat. Állataikat, gépeiket, bútoraikat és minden más elmozdíthatót. Gyula családja természetesen a fekete lista legelején szerepelt. 3 éven át teljes bizonytalanságban, állandó rettegésben éltek. Melyik percben törnek rájuk, hátrahagyva mindenüket, átadják őket egy országhatáron. Állandó feszültség az egész családot, de főképp Jucit az örület szélére kergette.

A hatóságok bármit megtehettek velük. Teljesen kiszolgáltatottak voltak. XX. századi modern rabszolgasors. Magyar állam-

polgárságuk megszűnt. Hontalanok lettek saját szülőföldjükön. Minden joguktól megfosztották. Teljes vagyonekborzással együtt járt, nem csak ingatlanait, de minden ingóságukat is elvehették. Nincstelen földönfutókká váltak.

Megkezdődik börtönökbe, munkatáborokba deportálásuk. Minden állami tisztviselőt elbocsátanak állásából. Közhivatalt magyar nem vállalhat. Politikai tevékenység tilos. Rádió, könyv, magyar sajtó nincs. Magyar gyerek iskolába nem járhat. Gyula 6 éves iskoláskorú kislánya sem. Padlason található régi újságokból, Juci elnyűtt mesekönyvéből Bácsika tanítja meg írni, olvasni, számolni. Gimnazista Tiborkát Csehszlovákia minden iskolájából kitiltják. A magyar tanárok 1945 szeptemberében nem léphet-

nek munkába. Így a Varsányi házaspár sem. Sógorukat, Piacsek családot szlovák környezetbe, Ilavára helyezik.

1945 áprilisában a templomban betiltják a magyar misét. Mint régen, pincéknél sem szabad magyarul dalolni. A faluban tüntetések kezdődnek a magyar nyelv használatáért. Ellenállás elnyomására katonaságot vezényelnek ki, kijárási tilalmat rendelnek el. Bartal tisztelendőt, Varsányi kántortanítót, a harangozót többször letartóztatják. Börtön Ipolyságon, kényszermunkatábor Korponán. Bartalt, a falu idős plébánosát megfosztják egyházi kötelességének teljesítésétől. Misézni csak titokban, sötét hajnali órákban tud.

A feketelistások kitelepítését 1945 május 5-én megkezdik. A Kassai Kormányprogram csak 3 hónappal később lép érvénybe. Tehát megelőzik. Háború befejezésekor Prágában még dörögnek az ágyúk, Csehszlovákia május kilencedikén „szabadul fel”. Ugye mennyire siettek a kitelepítéssel? Megelőznek törvényeket, történelmet is.

Pedagógusokat, köztisztviselőket, egyéb nem kívánt személyeket átdobnak a határon. Család közeli szomszédja Cserven Géza bácsi. 1938-ig Pesten középiskolai tanár. Nyugdíjazásakor, megspórolt pénzeszkéből Paláston vett egy szép kis házat. Ott éldegélt hűgával, Margitkával. Életük hátralévő részét itt akarták leélni. Békés öreg ember volt, légynek sem ártott. Egy kislány emlékszik a nagyon öreg bácsira. Fegyveres csendőrök határig kísérték, ott átzavarták a túloldalra. Sorsára hagyták minden nélkül. Csináljon amit akar. Majdnem tehetetlen, halál fáradt öregember leült az árok partjára. Nagy megrázkódtatást, otthonának elvesztését, kilátástalanságot öreg szíve nem bírta elviselni. Ott a helyszínen belehalt.

A kitelepítéseknek nem ő volt az egyetlen halálos áldozata. Több kitelepített mesélte, hogy szülei rövid időn belül belehaltak otthonuk elvesztésébe. Idegen földben nem bírtak gyökeret verni. Országszerte hányan lehettek, akikről a krónikák nem beszélnek...

Családjával együtt kitelepítik Gyula mozi tulajdonos társát Kis Pált és Sebestyén

Jánost, Csányi Károlyt, Takács Karolin tanítónőt, Matyó József kispapot, Babel üzletvezető házaspárt is.

A hatóságok országszerte a megfélemlítés, lelki terror minden eszközt felhasználják. Célkitűzésük, hogy a megtorlástól rettegő lakosság mindenét hátrahagyva, önszántából, fejvesztve meneküljön az országból. A határok őrzését nem viszik túlzásba. Aki akar, menjen. Sőt az is, aki nem akar. Jó tanáccsal hozzásegítik. Kétségbeesett magyarság tömeges menekülése megkezdődik. Nagy részük csónakkal Dunán át. Kitelepítettekkel együtt 40 ezer magyar lépi át a határt. Nincstelen, nagy tömegű menekült áradatot, a súlyos hadisarcot fizető, szétbombázott ország vezetősége nem tudja fogadni. Ezért a magyar hatóságok határozott tiltakozására, a kitelepítéseket kénytelenek voltak szüneteltetni. Kétoldalú tárgyalások kezdődnek. A győztes nyugati nagyhatalmak nyomására fekete listások kitelepítését 1945. június 19-én kénytelenek beszüntetni.

Erről a magyar lakosság semmit sem tud. Gyula családja továbbra is állandó rettegésben él. Helyi mindenhatók velük szeretnének legjobban kitolni. Hadd nézzék végig, mi történik másokkal, barátaikkal. Éljkék át azok szenvedését is. Időközben rájöttek, Gyula munkáját nem tudják nélkülözni. Sokáig vártak. Elkéstek. Sebaj. Kitaláltak Gyula és családjának kínzására, terrorizálására sőt likvidálására más módszereket.

Eddig az idézet. A fiatalabb generáció nem ismeri ezeket az eseményeket, jó ha felidézzük, mielőtt a feledés homályában merül.

1956, Máriabesnyő, körmenet

AZ EPERJESI VÉRTÖRVÉNYSZÉK

Átvéve a hajdúböszörményi Hajdúsági Tükör című folyóirat 2017/3. számából (10. évf. 3. szám), 5-9. p. Borók Imre írása. Az ott megjelent cikk rövidített kivonata. A teljes anyag az interneten olvasható:

<http://epa.oszk.hu/html/vgi/kardexlap.phtml?aktev=2017&id=3331>

Az egyik első magyar koncepció per (Caraffa tábornok és az eperjesi vértörvényszék áldozatai) (1687. március 3. - november 3.)

*„Musztafa, Karafa, s az akasztófa
Mindezen három fa
Mind a három rossz fa”*

Háromszázharminc esztendővel ezelőtt, Antonio Caraffa, I. Lipót német-római császár és magyar király, olasz származású tábornoka, bevonult Eperjes szabad királyi városába. Érkezése után két órával bezáratta a város kapuit, és rendkívüli ostromállapotot hirdetett meg. Emberei, katonái, házról házra jártak, s különböző gyanúkok alapján városi polgárokat, nemesembereket tartóztattak le. Caraffa parancsára, hamisított levelek és koholt vádak alapján börtönbe hurcolták, kínzókamrába vetették őket, ahol vallatták az elfogottakat. Kínpad vált rájuk, s hamis tanúk ármánykodása.

Bűnük nem nagyon volt a szerencsétleneknek, hacsak az nem, hogy korábban mindannyian a kuruc királyt, késmárki Thököly Imre erdélyi fejedelmet támogatták labancellenes harcában. Lipót császár ugyan közkegyelmet hirdetett számukra, ám sokan gyanúsították még őket. Szinte valamennyien nagyon gazdagok voltak. Ráadásul kivétel nélkül evangélikus lutheránus hitűek vagy kálvinista reformátusok voltak. Az is közrejátszott ebben, hogy a császáriak bosszút akartak állni a makacs kuruc városon és elégedetlen lakóin.

Caraffa – a sátán legkegyetlenebb helytartója

Antonio Caraffa Nápoly városában született, egy igen régi nápolyi nemesi család

Antonio Caraffa

tagjaként. Montecuccoli tábornok unokaöccse volt. Ő egyengette a pályáját Magyarországon. Neki köszönhetette, hogy gyorsan emelkedett a ranglétrán. Tudományosan képzett tiszt volt, ám még inkább üzletember. Saját bevallása szerint, ő inkább udvaronc volt, semmint katonatiszt. Ennek ellenére mégis tábornok lett.

*

Eperjes városa

Eperjes egyaránt megkapta a környékbeliektől s a távolabbi látogatóktól a következő elnevezéseket: Kis Bécs vagy Kis Lipcse. Saját lakói szerint: Eperjes a Tarca menti Athén volt. Gazdaságilag és társadalmilag, műveltségben és polgári öntudatban egyaránt kiváltságokat élvezett. Vallásszabadság jellemezte, az egyik, ha nem a legerősebb evangélikus központ volt a Felvidéken. Már emiatt is gyanakvás övezte a császáriak és a labancok között. Lakosságában is csak Kassa települése haladta meg a rangsorban Eperjes szabad királyi városát.

*

A cikk hosszan taglalja Eperjes akkori állapotát, a császáriakkal vívott küzdelmeit, Majd rátér Karaffának az eperjesiekkel szembeni koncessziós perére:

Caraffa – az eperjesi véreb

Állítólagos tárgyi bizonyítékait soha senkinek nem mutatta meg. Még a bíróság

tagjai sem tekinthettek bele az általa lefoglalt levelekbe. Nem tudhatták meg, mi is szerepel bennük valójában. Valószínűleg semmi olyan nem akadhatott bennük, ami a vádakat bizonyíthatta volna. Orvosilag meg lehetne vizsgálni, tettei és a róla szóló feljegyzések alapján, hogy született szadista volt-e, vagy csak a korlátlan hatalom érzete tette-e őt gyilkos gazemberré? Annyi bizonyos, hogy csak a teljhatalom megszerzése után hatalmasodott el rajta az evangélikusok elleni utálat. Caraffa tábornok gyűlölte a protestánsokat, viszont a pénzt annál jobban szerette.

Kíméletlen és korlátolt katona volt, de semmiféleképpen sem gyáva gyilkos. Mindig magasabbra akart jutni, eltiport mindenkit, aki ellene szegült. Nem ismert el maga felett állónak senkit sem, csakis Lipót császárt.

Caraffának koncepciója támad

Caraffa, állítása szerint, egy hatalmas és veszélyes összeesküvést fedezett fel Magyarországon, mely egyenesen Bécs ellen irányult. Úgy vélte, Magyarország legelőkelőbb zászlósurai vesznek benne részt. Ezt már 1686 végén, Buda visszafoglalása után jelentette Bécsnek. Szerinte a magyar összeesküvést támogatták volna Eperjes gazdag evangélikus polgárai is.

Caraffának volt koncepciója is a perekhez:

- A magyarság jó része ebben a korban még protestáns volt – ezek az örök rebellesek.
- Aki részt vett Thököly mozgalmában, az szerinte mindörökké megbízhatatlan marad.
- Nem volt ugyan bizonyítéka, ám remélte, hogy talál majd Munkács bevétele után.
- Nem csak ő gazdagodott meg a zsákmányon, de az államkassza sem maradt üresen.

A vád konkrétan a következő volt: az eperjesi evangélikusok az ostromzárral körülrzárt Munkács várába leveleket és üzeneteket csempészték, és a kurucokat pénzzel segítették.

A vész- vagy vértörvényszék ott is kapcsolatokat keresett és talált, ahol nem volt. A vallomásokat kárpád segítségével, vagy hamis tanúkkal csikarták ki. Folyamatosan új s még újabb gyanúsítottakat hallgattak meg. Mindenki gyanús volt, akinek a nevét

megemlítették kínzás közben az áldozatok. A város főterén, a városházával szemben felállított vérpádot nagy faalkotmányként jellemezték a források. Akkoriban az ilyen vesztőhelyet theátrum néven ismerték.

Koncepciók perek a XVII. században?

Az ítéleteket előre rögzítették. Szinte mindegyik egyforma volt. Csak a halálnevek különböztek egymástól. Jogi segítséget, részrehajlás nélküli bíróságot, nem kaphattak a megvádoltak. A bírák szavazata meg volt kötve. A külföldiek szava többet is ért a magyarokénál. A bírák szavazataikat Caraffa fülébe súgták, így csak ő tudhatta, milyen véleményre jutottak. Egyszerű többséggel, bárki a hóhér bárdja elé kerülhetett.

A vádak ellen védekezni nem nagyon lehetett.

Volt, aki mindent bevallott, volt, aki semmit sem. Mégis mindenkit megölték. Volt, aki életben maradt, mert fizetett, ám akadt olyan vádlott is, aki meghalt, noha fizetett.

1687. február 16-án kezdte meg a letartóztatásokat Caraffa. Március 2-án, alig két hét múlva, már készen is voltak az elrettentő ítéletek. Mindössze néhány nappal később, március 5-én már ki is végezték az első áldozatokat. (Zimmermann Zsigmondot, Keczer Andrást, Rauscher Gábort, Baranyai Ferencet).

Tábori Erzsók (Újhelyi Erzsébet)

Nevével és személyével, első alkalommal egy réges-rég, még gyermekkoromban olvasott könyvben találkoztam. Komáromi János írt róla, Ordások című, kurucokról szóló regényében. Az irodalmár könyve a korai kuruc felkelésekkel, Thököly Imre fejedelemségének korával foglalkozott.

Ennek a történelmi regénynek egyik szereplője volt Újhelyi Erzsébet. Ő volt fő ellenfele a könyv főhősének, többek közt a Keczer-családnak. Elkönyveltem, mint a szerző teremtette negatív figurát. (Ahogy mondani szokták: Egy igazi ellenfélre minden regényben szükség van.)

Mekkora meglepetés ért, mikor forrásokot és a korról foglalkozó szakirodal-

mat vizsgáltam. Mint valóságos, élő személy bukkant fel Újhelyi Erzsébet, az az ragadványnevén Tábori Erzsók személye az iratokban. Hadakkal járó, hírhedten erkölcsstelen nőszemély volt. Munkakerülő és alkoholfüggő, sőt drogos. Egyszerre volt szeretője Szentiványinak (tőle gyermeke is született), s Caraffa tábornoknak. Min-

Justus van der Nypoort: Eperjes vára 1686-ban denesetre, az írások szerint, ő is az eperjesi városháza erkélyéről nézhette végig a kivégzéseket. Markotányosnőnek álcázva provokálta Eperjes környékén a Zrínyi-testvéreket (A leányokat, Máriát és Ilonát). A nem létező összeesküvés nyomára bukkant. A koholt leveleket, melyeket Szentiványi László írt, ő mutatta meg, s adta át a később perbe fogott eperjesieknek. Egyrészt félt a kínzásoktól, másrészt pénzsóvársága miatt segített Caraffának. Tábori Erzsók úgy vélte, Palásthy Gábor, Nyitra megyei nemesember, Thököly egykori tisztje, akit még az ellenfelei, a labancok is úgy ismertek, mint Thököly Villámát, vitte el a leveleket és a pénzt Eperjesről Munkácsra vagy vissza. Ő volt az a nemesember, aki a környéken szabadcsapatokat próbált szervezni, a labancok uralma ellen.

*

Az ízekre szaggatott kemény kuruc tiszt, Palásthy Gábor, vagyis Thököly Villáma, jelen volt Buda várának visszavívásánál. Kuruc portyákat, és partizánakciókat vezetett a labancok ellen. Bűne az volt, hogy az Evangélikus Kollégium számára pénzt gyűjtött. Caraffáék az állították, hogy a kurucok számára. Palásthy Gábort április 22-én végezték ki, a piactéren, Caraffa és Tábori Erzsók jelenlétében.

*

Caraffa jutalma

1687. november 16-án hagyta el Eperjest a tábornok. Kétségtelen jogsértései miatt, büntetés helyett, inkább megjutalmazták. A császár kinevezte őt Felső-Magyarország várainak főparancsnokává és tábornaggyá. Sőt később titkos tanácsos, majd aranygyapjas vitéz is lett belőle. Soha többé nem tért vissza Magyarországra, mindig külföldön harcolt. A magyarok úgy tartották, hogy elborult elmével, „kegyetlenkedéseinek tömérdek áldozatainak rémképétől üldözötten halt meg”. Zavarodottsága hamarosan örületbe kergette őt. Végül az eperjesi véreb 1693-ban halt meg.

*

1995. július 2-án, az azóta szentté avatott II. János Pál pápa, Eperjesen járva, főhajtással fejezte ki tiszteletét és együttérzését a kollégium épületénél, a vértanúk ott álló emlékműve előtt. Ezt az 1896-os ezeréves ünnepségek idején állították fel a városban, az áldozatok emlékére.

S még egy megjegyzés: Ma már teljesen természetes dolog az, ha a történész-kutató nemcsak a korabeli, vagy a korszakról szóló szakkönyveket és a folyóiratokat vizsgálja meg, az adott témával kapcsolatban, hanem az internetes elérhetőségeket is feltárja. Ennek során vettem észre egy nagyon furcsa dolgot:

Melyik az a webhely, mely a legnagyobb részletességgel foglalkozik az eperjesi vértörvénytörvényesek történetével? Mit gondolnak a tisztelt olvasók, milyen nyelven íródott ez a weblap, ami egyedül mind közül, felsorolja a véstörvényesek összes áldozatának nevét, s röviden jellemzi is a szerencsétleneket?

Természetesen *szlovákul!* Hiszen a *presovi* véstörvényesek áldozatai minden bizonnyal bekerültek kivégzésük után, a

nevezetes *szlovák* történelmi személyek közé. Még akkor is, ha egyértelműen német vagy magyar nevük volt. Végére is, ők a mai Szlovákia területén éltek és haltak meg, I. Lipót *magyar király* zsarnoksága ellen mindhalálig harcolva. A weblap tanúsága szerint: Helena Zrinsky (Zrínyi Ilona) férje, Imrich Tököly, a tótok királya (slovensky král) volt, míg mostohafia, František Rákoci, a kurucok királya (kurucky král). Nyilván ők is *szlovák hősök* voltak mindhárman! Azt sem felejtették el megjegyezni ezen a webhelyen, hogy a *magyar* Szentiványi László és Tábori Erzsók

jelentette fel az áldozatokat! (Nem ismerem ugyan elég jól a szlovák nyelvet, de a neveket könnyen vissza lehetett követni.) A magyar weblapok általában alig néhány mondatban elintézik a XVII. századi magyar história eme szomorú fejezetét. Nem kellene talán ezen változtatnunk? Ennyit megérdemelnének tőlünk, kései utódoktól is igazán, az eperjesi vész- és vérbíróság ártatlan magyar áldozatai. Annál is inkább, mert Caraffa tábornok vértanúinak leszármazottai, pl. a Palásthy-nemzetség tagjai mind a mai napig is Magyarországon élnek!

Borók Imre

ELHUNYT KÜRTI (KRATOFIL) BÉLA

Ez év február 23-án elhunyt 103 éves Korában Kürti Béla, a nagycsalád legidősebb tagja. Öt hétig volt „beteg”. Szervi gondja nem volt, de kapott egy vírusos fertőzést, ami úgy legyengítette, hogy csak infúzióval tudták életben tartani. A zárójelentésben a halál okaként a végelgyengülés szerepel. És ez így igaz. A szíve eddig bírta. Tiszta elmével ment el. Még az utolsó napon a György nevű fia tudott vele beszélni. Ő már csak suttogva válaszolt, de értett mindent. Délután álmába állt meg a szíve.

Mindig örömmel mesélt gyermekkoráról, a rokonságról. Ugyancsak örömmel olvasta az évente megjelenő újságunkat.

*Kürti Béla fotója 102. születésnapjáról.
Mögötte 2 fia, György és Béla*

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy

KÜRTI BÉLA

nyugalmazott középiskolai tanár, Cegléd város díszpolgára
életének 103. évében elhunyt.

Szeretett halottunktól **2018. március 9-én, pénteken 11 órakor**
a ceglédi Magyarok Nagyasszonya kápolnában (Széchenyi út) búcsúzzunk.
Hamvait családi körben a római katolikus egyház szertartása szerint
a Kálvária temetőben helyezzük örök nyugalomra.

A gyászoló család

Távíratcím: dr. Kürti György, 2700 Cegléd, Szolnoki út 33.

*“Buzgón leomlom szíved előtt, Dicső!
Majdan, ha lelkem záraitól kikél,
S hozzád közel járúhat, akkor
Ami után eped, ott eléri.
....
Bizton tekintem mély sírom éjjelet!
Zordón, de oh nem, nem lehet az gonosz.
Mert a te munkád; ott is elszórt
Csontjaimat kezeid takarják.”
(Berzsenyi: Fuhászkodás)*

A 16. számunkban (2016) az 5-6 oldalon Kürti Béla 100 éves c. cikkben foglalkoztunk vele részletesebben, leírva élet-történetét és a családhoz való kapcsolatát. Előző számunkban néhány sorban megemlékeztünk születésnapjáról.

Palásthy Lajos

EGY NAP PALÁSTON

Egy kellemes tavaszi napon úgy határoztunk, meglátogatjuk Palástot, azon belül is elsősorban a kastélyt. Korábban jártunk már a kisvárosban ugyanebből a célból, de sajnos nem jártunk szerencsével, mindig csak a gyönyörű, felújított épületet láttuk kívülről, amin ott virított hívogatón a családi címer.

Kicsit mesébe illő volt, ugyanis harmadjára jártunk itt. Hadd meséljem el ezt a mesét:

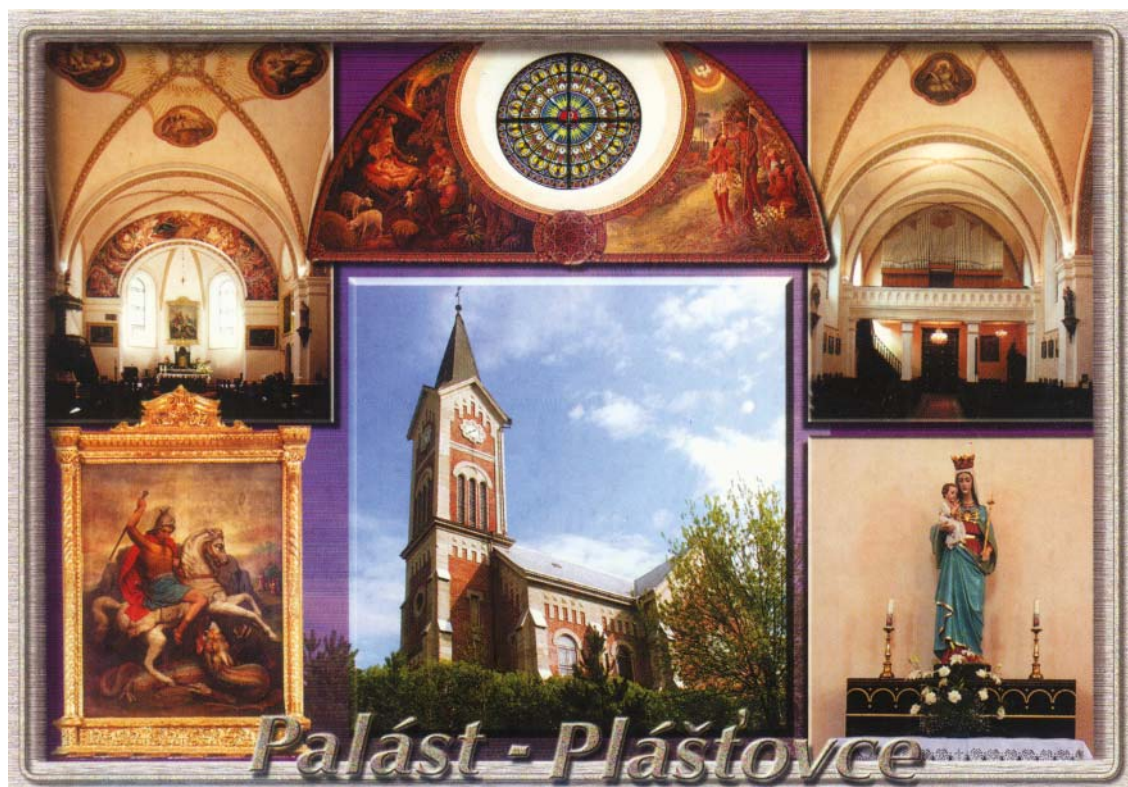
Első alkalommal sajnos minden zárva volt az étterem kivételével. Ekkor még csak az elsőszülöttünk, Peti kísért el minket. A palásti étterem nagyon kellemes hely, a vendéglátás igen szívélyes, az étel pedig briliáns, az árak barátiak, ráadásul Budapesttől mindössze 90 kilométerre helyezkedik el. Ekkor határoztuk el, hogy visszatérő vendégek leszünk.

Második alkalommal már két csemetével, Petivel és Andrissal érkeztünk és sikerült a templomba bejutnunk, ami gyönyörű volt. Sajnos kivételes tehetségünk volt akkoriban az időzítéshez, és mivel az iskolai szünet idejére esett a látogatásunk, a kastélyt,

amely jelenleg óvodaként és iskolaként üzemel, ismét csak kívülről láthattuk. A biztonság kedvéért elzarándokoltunk kedvenc kis éttermünkbe, ezúttal már készültünk az ebédre, kész elhatározással érkeztünk, ezzel jócskán lerövidítve a rendelési folyamatot.

A mesebeli harmadik alkalommal már három gyönyörű gyermekünkkel (Petivel, Andrissal és Liliommal) érkeztünk a szlovákiai kis városba, ezúttal tudtuk, hogy lesz tanítás és el is határoztuk, hogy ha törik, ha szakad, a kastélyba bizony bejutunk. Az óvoda kapuján tudtunk bemenni, éppen alvásidőben, úgyhogy átsettenkedtünk az iskola területére. A földszinten az oda járó diákok művei és a már elballagottak tablói fogadtak, valamint az egyik falon a város és a kastély történetéről nézhettünk meg egy fényképes összeállítást. Palásthy Pál portréja mellett egy kis kápolna volt, ahova elsősorban a település lakói járnak szentmisét ünnepelni.

Volt szerencsénk találkozni az igazgatóhelyettes úrral, aki nagyon szívélyes fogadtatásban részesített minket. Igazán sokat mesélt a kastélyról, mikor és hogyan ke-

rült az iskola tulajdonába, valamint tájékoztatott az alapítványról, amelyen keresztül akár támogatni is lehet az iskolát. Elmesélte, hogy Palástról sajnos egyre több fiatal költözik el, öregszik, emiatt az iskola is kezd veszélybe kerülni. Az iskolában egyébként a szlovák mellett magyar nyelvű oktatás is zajlik.

Miután kigyönyörködtük magunkat, megköszöntük a rögtönzött tárlatvezetést és ismét tiszteletünket tettük kedvenc éttermünkben, ami az évek során mit sem veszített varázsából. Ráadásul már panzióként is

üzemel, így minden adott egy akár több napos kiránduláshoz is.

A mese itt nem ér véget, legközelebb a helytörténeti múzeumot tervezzük végigjárni, vagy csak sétálunk egyet a csodaszép környéken. A legjobban annak örülnék, ha a történetet már nem csak mi folytatnánk, ezért mindenkinek jó szívvel ajánlom ezt a kedves kis várost: nagyon kellemes a környék, van egy szép kis játszótér is és az emberek is nagyon kedvesek.

Palásthy Andris

*A palásti múzeum belülről és kívülről, háttérben a templom
fotók: Palásti Honismereti Társaság (www.pht.eoldal.hu)*

A GRASSALKOVICH KRIPTA

A máriabesnyői kegyhely alapítása gróf Grassalkovich Antal (1694-1771) nevéhez fűződik, aki először egy lorettói kápolnát, majd a gondozására idehívott kapucinus szerzetesek számára kolostort és új templomot építtetett.

Az 1771-ben befejezett templomban alakította ki a család temetkezőhelyét, mely az alsótemplomból nyílik, és bejárata mellett a Grassalkovichok, átellenben pedig a Klobusitzkyak vörös márványból faragott címerét helyezték el.

A családi kriptá méltóság- teljesen egyszerű, egyetlen boltívvel átfogott tér, déli oldalán egy Szenvető Krisztus oltárral. A kriptá középpontjában áll I. Antal és felesége, vörös-, illetve fekete márványból faragott szarkofágja, mely 1772-ben Grassalkovich barátja, Migazzi Kristóf (1714-1803) váci püspök és bécsi érsek megrendelésére készült. Megformálása, alabástromból faragott sirató asszonyai és puttói a hazai barokk szobrászat remekművei közé emelik.

Alkotója a bécsi akadémián tanult szobrász, Johann Georg Dorfmeister (1736-1786), akinek jelesebb hazai munkái között tartjuk számon a budai Vár Zsigmond-kápolnájának berendezését (1767 körül) és Pannonhalmán a Boldogasszony-kápolna oltárait (1786). A besnyői síremlék egyik legkvalitásosabb alkotása, melyet a művész minden életrajzírója kiemelkedő műként értékeli.

Az első családtag, aki ide temetkezett, éppen I. Antal volt, miután 1771. december 1-jén az általa emeltetett családi székhelyén, a gödöllői kastélyban elhunyt. Szarkofágjának oldalán latin nyelvű felirat méltatja udvari munkásságát és kegyúri elkötelezettségét. Mellette nyugszik Klobusitzky Terézia (1709-1781), a jólelkű feleség, a kegyhely önzetlen támogatója. A szarkofágtól balra és jobbra találjuk a főúr utódainak és feleségeiknek a koporsóit. A családnak hercegi címet szerző Grassalkovich II. Antal (1734-1794) és párja, Esterházy Anna Mária (1739-1820) ugyan eredetileg Pozsonyivánkán temetkezett, ahogy az utód nélkül elhunyt Grassalkovich III. Antal (1771-1841) is, de földi maradványaikat III. Antal felesége, a szintén itt nyugvó Esterházy Mária Leopoldina (1776-1864) 1864-ben ide hozatta. (A koporsók melletti kőtáblák egykor a pozsonyivánkai sírokat fedték.)

A kriptát 2017-ben felújították, melyet 2018. február 25-én dr. Stella Leontin kanonok, plébános áldott meg.

A felújított sírbolt egy kis kiállítással is gyarapodott: megtekinthetők az ott nyugvók arcképei, továbbá egyebek mellett Klobusitzky Terézia medalionja, csat- és keresztördékei, valamint a Grassalkovich I. Antal és Klobusitzky szarkofágjából származó korpusz és a Grassalkovich II. Antal koporsójából való rózsafüzér.

A kriptában látható kiállítást Varga Kálmán történész és Tóth László tervezőgrafikus állította össze.

Forrás:
Besnyői hírlevél 2018. 2. évfolyam 1. szám,
valamint
az Új Ember 2018. március 11-i száma.
Fotók: Balázs Gusztáv

PALÁSTIAK, AKIK „I”-VEL ÍRJÁK A NEVÜKET

Számos olyan Palástit ismerünk, akik a nevüket nem thy-nal írják, hanem i betűvel. Bizonyosan sok oka van ennek, egyik lehetséges ok a hibás leírás, melyet a születési anyakönyvi kivonaton vagy a személyazonossági igazolvány átvételekor nem javítottak. Családon belül is ismert, hogy Hatvanban, a személyi igazolvány bevezetésekor a kommunista és buta tisztviselő azt mondta, már nincs nemesi név, ezért i-vel írta a nevet.

A másik lehetséges változat, hogy az illető valamelyik őse Palást helységből származott és ezért kapta ezt a nevet.

Vegyük most sorra néhányat ezen Palástiakból.

Mindjárt az egyik, talán legismertebb ilyen személy Sík Sándor pap és költő személyéhez fűződik. Mint életrajzából ismert, amikor a budapesti piarista gimnázium tanulója volt, (1898-1903) öt éven keresztül bizonyos Palásti Gyula volt az osztályfőnöke, aki magyar és latin tanára is volt. Nagyon sokra becsülte őt, később is szívesen hivatkozott rá és tanítási módszereit is átvette, amikor tanított. A latin nyelvet Palásti módszere szerint oktatta. Jelentős szerepe volt abban, hogy Sík Sándor piarista

szereztes lett. Erről részletesen olvashatunk többek között a Piarisra Rend Magyar Tartománya Központi Levéltára honlapján:

<http://archivum.piarista.hu/siksandor/>

[http://archivum.piarista.hu/siksandor/életut/eletrajzok/kegyeletes_eletrajz.htm](http://archivum.piarista.hu/siksandor/eletut/eletrajzok/kegyeletes_eletrajz.htm)

*

Egy másik Palásti, aki szintén jeleskedik szakmájában, a Cegléden élő Palásti Géza, késes köszörűs, aki jelenleg is él. Már 66 éves, de még mindig dolgozik, mert szereti amit csinál. Különösen bedolgozta magát a kórházi kések, ollók élezésébe, hiszen ez különleges igényeket vet fel, mert ismereni kell a felhasználás körülményeit. Mivel több helyről és kórházból viszik hozzá a köszörülendőket, ezért kitalálta, hogy a műszerek nyelébe egy számot gravírozottatott, így azok nem keverednek össze a különböző kórházak, illetve azok osztályai között. Eredetileg vadgazdálkodási üzemmérnök szeretett volna lenni, de mivel a bátyja az orvosi egyetemre ment, édesapja azt mondta, valakinek dolgozni is kell a családban. Így aztán szakmunkásképzőbe ment, és orvosi műszerészetet tanult, de mivel ebben egyedül volt Cegléden, a lakatosok osztályába járt, a szakmai tárgyakat pedig Budapesten

tanulta. Szeret zenélni, tud orgonálni, a ceglédi református gyülekezetben hosszú időn át helyettesítette a kántort. Forrás: Romhányi Tamás cikke a Magyar Idők Lugas Riport 2018. április 4. számában: „Számozott ollók élezője” Mesteremberek – a késes köszörűs. <https://magyaridok.hu/lugas/szamoszott-ollok-elezoje-2933884/>

HÍREK

Palásthy Lajos immár 7 dédunokának örvend.

2018. május 12-én Veszprémben Néri Szent Fülöp és Szent VI. Pál pápa védőszentsége alatt megszületett Balogh Ábris Fülöp, hogy Isten és az emberek előtt növekedjen bölcsességben, szeretetben. Édesanyja (Balogh-Palásthy Anna) és Ábris is jól vannak. Ákos&Anna és Ábris.

*

HELYREIGAZÍTÁS

A Palásthyak c. újság 2008-as számában az 1. oldalon lévő In memoriam Vincze Margit c. írásban tévesen szerepel Palásthy Margit születési ideje. A helyes évszám: 1896.

Ez már helyesen szerepel a 2017-es Palásthyak c. újság 2. oldalán. Itt viszont Vincze György halála van elírva, mert tévesen a fia halála lett odaírva. Tehát helyesen: Vincze György (1888-1968)

1956-ban Máriabesnyőn
a Palásthy-találkozón készült kép:
Középen: Palásthy Jolán (1937)
apja: Palásthy Béla (1905-1977)

balra: Palásthy Katalin (1946)
jobbra: Palásthy Erika (1945-2013)
appjuk: Palásthy Árpád (1907-1989)
aki Palásthy Béla öccse

IMPRESSZUM

A kiadvány szövegét összeállította Palásthy Lajos 1538 Budapest, Pf. 519. kisgrafika@freemail.hu

Várjuk továbbra is a családi eseményekről érdekességekről a híradásokat, valamint az érdeklődésre számot tartó cikkeket! Lapzárta: minden év április 30.

A lap megjelenik minden év május végén, a máriabesnyői nagy Palásthy találkozóra. Az újság az interneten is elérhető: www.PalasthyBt.hu/palasthyak Ugyanitt Palásthyakról stb. további információk!

Tördelés:
Palásthy Bt.,
Palásthy Imre,
www.PalasthyBt.hu
20/9892-759

www.PalasthyBt.hu/palasthyak

Csoportképek a 2007-es Palásthy találkozóról Máriabesnyőn (2008-as nem készült)

